

PRIMORSKI GOSPODAR

Líst za povspševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

štev. 23. V Gorici, dne 15. decembra 1911. Tečaj VIII.

Obseg: 1. Poziv društvenikom »Gor. kmet. društva in naročnikom »Prim. Gospodarja«; 2. Zanimivi poskusi gnojenja vinogradov z umetnimi gnojili; 3. Nova bolezen na kostanjih, 4. Antiseptične lastnosti vina in piva; 5. Naše čebelarstvo; 6. Poročila v delovanju v e. k. kmet.-kem. poskuševa lišča v Gorici (Nadaljevanje); 7. Poročila; 8. Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. društva.“

Ponatisi iz »Primorskega Gospodarja« so dovoljeni le tedaj, ako se navede vir!

Poziv.

**društvenikom »Gor. kmet. društva« in naročnikom
»Primorskega Gospodarja«.**

Z ozirom na to, da še danes niso plačane vse letnine in naročnine za leto 1911, naprošajo se najuljudnejše vsi dolžniki, naj poravnajo svoj dolg pri društvu **do 30. decembra 1911.**

O tej priliki opozarjamo društvenike na § 8. društvenih pravil, ki se glasi: **Letnino je plačati v prvi četrtini leta. Društveniki, ki niso plačali v kljub opominu eno leto letnine, smatrajo se, da so izstopili, ne da bi društvo izgubilo pravico tirjati zastanke tudi sodnim potom.**

Kdor ne plača letnine v zgornjem roku, izgubi za toliko časa svoje pravice pri društvu, **dokler ne izpolni svoje dolžnosti.**

Obenem opozarjamo naše društvenike in naročnike, da pošljemo po novem letu glasom sklepa predsedstva vsakomur, ki ima plačati letnino oziroma naročnino za leto 1912, izpolnjeno poštno položnico, ter prosimo, da oddajo isto pri pristojnem poštnem uradu z vplačilom napisanega zneska v teku prvih treh mesecev bodočega leta t. j. **do 1. aprila 1912.** Tudi oni društveniki, ki pripadajo kakšni naši podružnici, naj pošljejo letnino oziroma naročnino naravnost društvu.

»Goriško kmetijsko društvo«.

Zanimivi poskusi gnojenja vinogradov z umetnimi gnojili.

Posestnik gospod H. piše: »Spomladi t. l. sem napravil v svojem vinogradu gnojilne poskuse, ki so me tem bolj presenetili, ker si s temi poskusi skrajšal svoj pridelek za najmanj 50 veder.

Vinograd, ki je bil pred 6 leti s hlevskim gnojem pognojen, sem razdelil spomladi na 5 enakih parcel po 600 m², ter sem pognojil in sicer:

Parcelo št. 1) z 18 kg kaljeve soli, z 36 kg supersofata in 18 kg čilsk. solitra;

parcelo št. 2) s 36 kg superfosfata in z 18 kg čilskega solitra,

parcelo št. 3) z 18 kg kalijeve soli in z 18 kg čilsk. solitra;

parcelo št. 4) z 18 kg kalijeve soli in z 36 kg superfosfata;

dočim je ostala parcela št. 5) nepognojena.

Na parceli št. 1) sem pridelal grozdja 45 kg
 „ „ „ 2) „ „ „ 195 „
 „ „ „ 3) „ „ „ 333 „
 „ „ „ 4) „ „ „ 388 „
 „ „ „ 5) „ „ „ 523 „

Ne samo glede pridelka marveč tudi glede rašče sem doživel veliko razočaranje, kajti dosegel sem ravno nasprotno od tega, kar sem pričakoval. Dočim so se trte na nepognojeni parceli lepo razvile in tudi dobro zarodile, so na pognojenih parcelah vedno bolj pojemale, tako da sem jih le s pridnim poletnim obdelovanjem in prikrajševanjem pri življenju ohranil. Tudi te trte so bile prejšnja leta vedno prav lepe.

Gnojil sem pa na ta le način: Raztrosil sem gnoj zadnje dni marca oziroma prve dni aprila po vsej parceli enakomerno, ter ga sproti podkopaval, pri čemur je pa prišlo navadno več gnoja v bližino trt, nego po sredini vrst, ker se je kri kopi proti trtam povlekel. — Čilski solitar sem trosil in ga zagrebel šele 2. in 17. maja.

Ali je upanje, da se mi bodo te trte zopet popravile in kako naj z njimi prihodnje leto ravnam?«

*

* * *

Ker so bili poskusi — po popisu sodeč — pravilno izvršeni in ker so prišle zlasti na parcelo št. 1) vse snovi, ki jih trta

za normalni razvoj potrebuje, v pravem razmerju, je bilo sklepati, da je bila suša takemu razočaranju vzrok, ali pa da se je gnoj nepravilno podkopaval, kar pa je gospod H. v zopetnem odgovoru zanikal.

Da se toraj ta uganka reši, ter slab predsodek o gnojenju z umetnimi gnojili odstrani, ni preostajalo družega, kakor prepričati se o tem čudnem pojavu na licu mesta. Že pri odkopanju nekaterih trt sem se uveril, da je pri tem suša igrala največjo vlogo, v drugi vrsti pa tudi gnoj sam, ker je prišel na nekaterih krajih v preveliki množini preblizu trt. Dočim so bile koreninice pri nepognojenih trtah lepo razvite in sveže, so bile one pri pognojenih trtah črnkaste in na konceh vse razjedene ali segnite, kakor da bile od trtne uši napadene. — Bajе so vse trte, tudi one na pognojenih parcelah, sprva lepo in enakomerno poganjale, a pričele so pognojene trte pozneje rumeneti, ter v rašči vidno zaostajati za nepognojenimi.

Ta učinek se da iz rastlinsko-fizijologičnega stališča tako-le razlagati:

Sprva so vse trte na vseh parcelah lahko enakomerno poganjale, ker so imele vse enake življenske pogoje v razmerju svojega razvoja zlasti pa dovolj vlage, da zgornji, t. j. nadzemski trtni deli, niso še bili odvisni od novonastalih stranskih korenin. Pozneje pa, ko so se novi poganjki precej razvili in ko je pričela še suša pritiskati, je umetni gnoj, ki je prišel v dotiko s sesalnimi deli gorenjih stranskih koreninic, vsled nezadostne vlage te razjedel, vsled česar so postali vsi nadzemski trtni deli le od glavnih korenin odvisni; in tako niso dobili v najboljši vegetaciji ne dovolj hrane in ne vlage, ker umetni gnoj še ni došel do glavnih korenin, a stranske gornje korenine pa so bile več ali manj že vse pokvarjene. Čim bolj je suša pritiskala, tembolj je umeten gnoj razjedal koreninice. Nasprotno so pa ostale nove korenine na nepognojeni parceli nepokvarjene, so neovirano delovale, ter tako v zadostni meri tudi ob suši dovajale skupno z glavnimi koreninami razmeroma dovolj hrane in vlage celi trti do popolne zoritve.

Ko bi poleti nastopila taka suša, se lahko z vso gotovostjo trdi, da bi se bil ta poskus gotovo čisto drugače obnesel. Zato pa ta, kakor tudi mnogi drugi slučaji uče, da je bolje, ako se izvrši gnojenje z umetnimi gnojili v jeseni ali ob prašitvi ali

pa po zimi, ker se tekom zime hranilne snovi v umetnem gnoju počasi in bolje razkrojujejo in tako spremene, da jih korenine, ko prične trta odganjati, lažje in brez škode srkajo. Tudi se umetna gnojila ne smejo nikdar preblizu trt zakopavati. Čilskega solitra se pa ne sme pred zimo trositi ali podkopavati, marveč šele spomladi od aprila - maja naprej, ker se čilski hitro razkroji in toraj tudi hitrejše v globino zleze, do kamor ne segajo vse korenine, vsled česar gre lahko veliko njegovih redilnih snovi v zgubo.

Ker ni izključeno, da se niso dogodili enaki slučaji tudi drugod, bodi h koncu še omenjeno, da take v rasti vsled umetnih gnojil zaostale trte niso popolnoma ugonobljene, marveč da se naslednje leto zopet popolnoma popravijo. Treba jih je samo na kratko oberzati, da ne bodo imele preveč lesa, ter ob kopi vse zgornje korenine, zlasti pokvarjene, popolnoma odstraniti, da se napravijo koj spomladi nove, zdrave koreninice. Uspeh letošnje gnojitve bo pri normalnem vremenu prihodnje leto viden, posebno ako se jim pognoji spomladi še nekoliko s čilskim solitrom.

Fr. Gombáč.

Nova bolezen na kostanjih.

V zadnjih letih se je prikazala na kostanjih v obširnih gozdih na Portugalskem, Španskem, Francoskem in tudi v Italiji nova bolezen, imenovana »moria« ali tintna bolezen na kostanjih, ki je v imenovanih deželah zakrivila ogromno škodo. Samo v Italiji cenijo to škodo na več kakor 10 milijonov kron. Pokončala je namreč cele kostanjeve gozdove in se širi tako naglo, da se je zelo bati njunega pogubnega poseta tudi v tistih deželah, ki so do sedaj še proste tega zla. Tudi v severni Ameriki razsaja v kostanjevih podobna, če ne ista bolezen; po njej provzročeno škodo cenijo že do sedaj samo v novojorški okolici nad 10 milijonov dolarjev.

Do sedaj še nimamo nobenih poročil, da bi se bila ta bolezen pojavila kjersibodi v naših deželah in nadejati se je, da nam tudi v prihodnje prizanese. Vsakakor pa nam utegne hasni-

ti, če poizvemo, od kod izvira ta bolezen, kako se razodeva in kako jej je možno v okom priti. Ker imamo v nekaterih pokrajinah naše dežele mnogo kostanja, ki nam daja lepe pridelke in je na vse zadnje vendar mogoče, da se omenjena bolezen prej ali slej zanese tudi v naše nasade, je najbolje, da jo poznamo in da se je znamo varovati.

»Morja« ali kostanjeva črnilka, tako hočemo imenovati to bolezen, ne izvira iz naravnih vzrokov, marveč jo povzroča pravi zajedavec ali parasit, to je glivica, ki jo znanost imenuje *Coryneum perniciosum*. Profesorja Briosi in Farneti v kriptogamični, z botaničnim zavodom pavijskega vseučilišča združeni delavnici sta jo natančno proučila in popisala v dveh zanimivih in učenih razpravah, iz katerih smo posneli naslednje podatke:

Mnogi menijo, da zajedava glivica napada najprej korenine; a to ni res, marveč se loti zračnih delov rastline in od tam se širi nizdoli po deblu, dokler dospe do korenin. Najprej napada vršne mladike, včasih celo divje poganjke, ki izpahujejo in spodnjega debla in imajo gladek, zelen lub. V te prodira zajedava glivica skozi bradavičice in slučajne rane in tam tvori nekakega raka, ki se s početka spoznava po blede višnjevi barvi in nekaki otrplosti luba na tistem mestu, kjer je napaden.

Rakavost pa se ne kaže samo na lubu, ampak sega deloma tudi v les; ko je enkrat dosegla površno plast, razširja se naglo, napreduje navzdol ob starejih vejah in ob deblu, dokler ne doseže korenin.

Nad napadenim mestom pa se rak ne širi navzgor in prav malo tudi v les v počresni smeri. Rakaste otiske, ki se včasih luščijo in tržejo, je videti na mlajših vejah, kojih lub je še vedno gladek; na starih vejah in na deblu jih ne zapazimo, dokler ne olupimo debele skorje.

Na rakastih otiskih luba se po nekolikem času prikažejo mnogobrojni mehurčki in opahki, ki prodirajo iz luba, povzročeni po gori navedeni zajedavi glivici.

Bolna kostanjeva drevesa spoznamo po zgoraj zarumenelih listih in mnogih suhih vejah, ki pa morajo imeti značilne rakaste otiske na lubu.

Če odrežemo kostanjevo, še le pred kratkim napadeno korenino, zapazimo ob menjalni plasti (pod lubom) tenak rjavkast obroček. Čim huje se razvija bolezen, tem temnejši postaja obroček. Pozneje počrni lub korenine, se lahko odlušči in iz njega se cedi črn pót; od tod ime bolezni črnilka (*mala dell'inchio stro*). Tudi les korenine počrni, se naglo razmrvi in razkroji.

Kadar je bolezen dosegla korenine, ni več pomagati drevesu.

Da je *Coryneum perniciosum* res tista zajedava glivica, ki povzroča kostanjevo črnilko, to sta dokazala gort imenovana veščaka s tem, da sta v lub zdravih dreves vcepila nekoliko trosov omenjene glivice, vsled česar so cepljena drevesa obolela in že po enem letu usahnila.

Dosedaj ne poznamo še nobenega zdravila, ki bi neposredno dognalo to bolezen. Kdor hoče pred kratkim napadena drevesa obraniti pogina, naj odreže okužene veje, vedno kakih 30 do 40 cm pod tistim mestom, do kamor se razteza bolezen. Če je rakavost prodrla že do debla, treba tudi to žrtovati. Če se je bolezen lotila mladih dreves ali mladik, zadostuje, da se koj o začetku naredi globoka zareza v rakasti otisek in se potem lub odtrže in spodnji les ogoli in sicer 10—15 pod najnižim mestom, kamor je segnila bolezen. Če je tudi les že ranjen, treba, da se dotični del odreže. Odrezane veje naj se takoj odstranijo iz kostanjevja in sežgó.

Ureze in rane je takoj razkužiti s primernimi razkužili, n. pr. namazati jih z raztopino nasičeno z modro galico, ali s čreslenokislím železním okisom ali slednjič z raztopino 4 do 5 kg železnega vitrijola in 100 cc koncentrirane žveplene kisline v 10 litrih vode.

Večje rane močnih vej je zamazati s smolnatim lepilom ali pa s cementom, da deževnica ne prodere v les in ne začne ta gniti.

Ker se črnilka grozno širi na Francoskem in je tam do sedaj že okužila približno 10.000 hektarjev kostanjevja, hotel je *Prunet* poskušati odpornost raznih vrst kostanja proti zajedavi glivici in doznal je, da je japonski kostanj (*Castanea crenata*) tako rekoč popolnoma zavarovan proti tej bolezni. Zato se ga je polastila misel, da je najgotoveje obraniti se nove bolezni s cepljenjem domačih kostanjev na japonske. Naj

omenimo še na tem mestu, da zatrjuje neki gospod Tigy, da se mu je posrečilo cepiti domač kostanj na hrast in da si obeta od tega gotovo pomoč proti črnilki.

Če jemljemo pa v poštev gori omenjene poizvedbe profesorjev Briosi in Farneti in dejstvo, ki sta je ona potrdila, da se namreč okuženje začenja na mladikah in ne na koreninah, katere napada bolezen najzadnje, zdi se nam celo dvomljivo, da bi se mogli s cepljenjem kostanja na kakoršnokoli podlago zavarovati proti učinkom nove bolezni.

Fr. Gvozdenović.

Antiseptične lastnosti vina in piva.

Naj pojasnimo najprej izraz »antiseptičen«, ki je našemu ljudstvu še malo znan. Antiseptično je to, kar zavira gnilobo, oziroma zatira kali bolezni.

Naše ljudstvo meni po pravici, da nečista in nezdrava voda neha biti škodлива, če ji prilijemo dobrega vina. Trditev, da umorimo v vodi mikrobe, če vlijemo vanjo malo vina, ne sloni morda na prazni ljudski veri, marveč se naslanja na skušnje, na mnogoletna opazovanja, kojih natančnost so veščaki že ponovno pojasnili in vtrdili tudi z znanstvenimi preiskavami in dokazi.

Z ozirom na nevarnost nalezljivih bolezni, zlasti pa kolere in legarja ali vročinske bolezni, ki tako rade vznemirjajo južne dežele, bode gotovo marsikoga zanimalo poizvedeti, kako daleč segajo naše znanosti o tem vprašanju; saj bode iz našega kratkega poročila posneti, koliko važnost je dejansko pripisovati v zdravstvenem oziru vinu in pivu, ki sta pri nas najnavadniši pijači.

S to stvarjo se je že baval naveljavniši zavod te vrste na Nemškem, to je cesarski osrednji zdravstveni urad v Berlinu, ki je o svojem času objavil prezanimivo razpravo: »O prenosljivosti kolere in legarja po jedilih in pijačah«. V tem delu, o kojega resnosti ne more biti nobenega dvoma, je dokazano na zanesljiv način, da kali ali trosi kolere in legarja izgube v vinu in v pivu v najkrajšem času svojo življenjsko moč, to je, da

sta ti pijači zares antiseptični, da zamorita kali omenjenih bolezni. V ta namen narejene preiskave in poskušnje so potrdile, da bacili (vibrijoni) kolere poginejo v pivu najkasneje v treh urah, v vinu pa še veliko brže.

V nekem Piek-ovem delu, objavljenem l. 1893 v »Archiv für Hygiene« so dalje opisani uspehi sličnih poskušenj, s katerimi je dokazano, da so kužni bacili kolere v pivu popolnoma poginili v 5 do 10 minutah, dočim so se legarjevi kali nekoliko dalje upirali, pa so slednjič vendar podlegli.

Ti uspehi so docela potrjeni po preiskavah, ki jih je v novejšem času naredil Seiler o antiseptičnih lastnostih vina in žganjin in objavil v »Journal suisse de chimie et pharmacie« 1909. Iz dotične razprave smo posneli naslednje podatke: Če pomešamo navadno vodo z nekim delom vina, zgodi se v kratkem času, da se močno zmanjša število kužnih kali, ki so bili v vodi in sicer imajo večjo moč bela vina, ki ugonobé približno 90% kali, dočim jih črna vina pokončajo samo 75%. Toda naj je vino kakoršnokoli belo ali črno, v 2 do 3 urah pokonča ono gotovo vsaj 95%, prav pogostoma pa vseh 100% kužnih trosov; to se pravi z drugimi besedami, da, če prilijemo vina nezdravi vodi, iztrebimo iz nje vse kužne kali, to je, jo popolnoma ozdravimo.

Gori imenovani veččak je pa tudi poskušal, kak učinek imajo na kužne trose v vodi posamezne prvine (n. pr. alkohol, organske kisline itd.), ki so znane kot sestavine vina in piva in sicer kak učinek ima vsaka za se in kako učinkajo skupaj, kakor so navadno združene v omenjenih pijačah; toda antiseptičen uspeh je bil veliko manjši in pri nekaterih ga sploh ni bilo nič. Da se doseže z omenjenimi prvinami zaželjeni uspeh, treba uporabljati veliko močnejše koncentracije in pustiti, da delujejo dalje časa.

Isti veččak pojasnuje tedaj antiseptično lastnost vina in piva, češ, da delujejo združene vse prvine, iz kojih sta sestavljeni ti pijači, zlasti pa še neke posebne, malo znane snovi, ki jih on imenuje b r a n i l a (»Schutzstoffe«). Te se porajajo vsled zapletenega vrelnega procesa in tvorijo na nekak način toliko protistrupov za druge škodljive mikroorganizme, ki bi se pojavili v dotičnih zavreth pijačah.

Vse drugače stojé stvari — to je sicer že razvidno tudi iz tega, kar smo poprej povedali — gledé drugih pijač, ki niso prestale vrenja in v prvi vrsti glede tako imenovanih brezalkoholnih pijač: sadnih sokov, limonovke, umetne Selterjeve vode itd., katere nimajo omenjenih branilnih snovi v sebi in dosledno ne morejo kakorsibodi antiseptično učinkovati. Nasprotno nudijo take posladorjene pijače najbolji podlog razvoju trosov raznih bolezni, temveč, ker so napravljene skoro izključno z uporabo »surove« vode, to je take vode, ki ni bila poprej sterilizovana (segreta v namen, da bi se bili v njej uničili kužni trosi). V tem pogledu je vredno, da omenimo, da je leta 1884. v Mogunciji umetna Selterjeva voda zakrivila, da je med vojaško posadko izbruhnil legar, ki je zahteval mnogo žrtev. Dognalo se je namreč po natančni preiskavi, da so bili v tej vodi legarjevi trosi.

Iz tega kratkega razmišljanja sledi, da ima vsakdo na razpolago izdatno sredstvo, s katerim se lahko zavaruje zoper okuženje po gori omenjenih dveh boleznih, zakolikor utegne prihajati od uporabe pijač.

Zato nikar ne piti surove vode, zlasti v toplem letnem času, tudi tedaj ne, če je studenčnica; kajti tudi ta lahko vsebuje kužne kali.

Da se ognemo nevarnosti, naleziti kako kužno bolezen, zlasti na potovanju ali na izletih ali kjer si bodi, pijmo samo vodo pomešano z vinom, pol vina, pol vode, ali pa samo dobro pivo. Ta previdnost se priporoča povsod, koder prete nalezljive bolezni, kjer bi se morala popolnoma opustiti uporaba same vode in pa ne zavrelih, brezalkoholnih pijač, ali pa bi se morate piti po vsakem načinu z največjo previdnostjo.

F. G.

Naše čebelarstvo.

Prav pogostoma čujemo od naših čebelarjev besede: »Čebelarstvo ne nese, se ne spleča i. t. d.«, kar je tudi popolnoma opravičeno. Kajti, ako pogledajo svoje tozadevne račune — bilanco — pokaže se v primeri s trudem, ki ga jim je prizadejalo

čebelarstvo, skoraj ničev čist dohodek. Prav iz prejnavedenega razloga je žalibog mnogo čebelorejcev to prekorientno kmetijsko panogo popolnoma pustilo.

Glavni vzrok, da se marsikateri noče več ukvarjati s čebelami pa tiči v tem, ker smatra čebelo še vedno kot nekako divjo žival. Oni, ki so takšnega mišljenja, so podobni čisto navadnemu lovcu; kajti ta strelja in pobija divjačino, ter se za njen nadaljni obstanek prav nič ne briga. Njega prav nič ne briga, ali je divjačina lačna ali pa žejna.

Kdor tako ravna s čebelami, seveda ne more tudi zahtevati, da bi mu dajale primerno korist. Kakor poskrbi, dober gospodar, da ne trpi njegova živina pomanjkanja, prav tako bi moral poskrbeti tudi čebelar za to. Kdor zna samo pobirati med in voščine iz panjev, še ni dober čebelar, ampak dober čebelar je tak, ki priskoči čebelam obenem s krmom na pomoč v slabih letinah. Prepričan sem, da je težavno kupovati med ali pa sladkor za krmljenje čebel, ali kaj hočemo. Saj se zgodi včasih to tudi živinorejcu. Težko je tudi zanj kupovati o slabih letinah primanjkujočo krmno, ali če hoče ohraniti svojo živino, ne preostaja mu nič drugega. Seveda zamore dognati živinorejec veliko lažje, če mu je doprinesla nakupljena krmna kaj dobička ali ne, a dognati se da to na en ali na drug način tudi pri čebelah. Kdor poskrbi za to, da njegove čebele ne trpe pomanjkanja, tudi se lahko nadeja, da mu poplačajo ta potrošek o prihodnji paši z obilnim medom in voskom. Velika napaka pri naših čebelarjih je navadno ta, da puste panjem plemenjakom v jeseni premalo medu. Ako praviš čebelarju, da mora pustiti plemenjaku, če hoče, da dobro prezimi, kakih šest do deset kg medu, odreže se ti navadno tako-le: »Prezimiti so mi večkrat že panji, ki niso tehtali z deskami in vsem drugim vred več nego mi ti praviš, tako da so imele čebele morda samo kake 3 kg medu.« — Ne bom ti sicer ugovarjal, da se ne dá čebel prezimiti tudi s takšno majhno množino medu, ali vprašanje nastane: Kako prezimijo? Seveda saj tudi živinorejec prezimi včasih dva para volov z množino sena, ki zadošča le za en par, ali pogledajva, kako pa izgledajo ti štirje voli koncem zime. Gotovo bi ti stopile solze v oči, ako bi ugledal te štiri okostnjake, ki so bili pred zimo lepo obloženi z mesom.

Enako, kakor tem volom, se godi tudi panju, kateremu si pustil le skromno množino medu. Tak panj hira in hira. Stare čebele se zgublajo, naraščaja pa, ki naj bi o spomladanski paši krepko nastopil in uporabil vsako urico ugodnega vremena za nabiranje medu in cvetnega prahu, ni. Tak oslabel panj se le težko opomore in če bi se tudi, je skoz in skoz slabič. Ako se tak panj za silo okrepi, zahvaliti se imaš za to le mladi-rodovitni kraljici. Na sploh so pa takšni zlakvani panji le revčki, nasprotno pa se z medom dobro preskrbljeni panji spomladi neverjetno hitro okrepijo. Le takšni se založe v spomladi s čebelami in medom tako, da dajo zgodnje in močne roje oziroma primeren dobiček.

Vse drugo je pri slabičih. Največje zlo pri takih panjih je to, da dajo roje šele koncem ali le malo časa pred glavno pašo. Takšni roji nam pa mnogo ne koristijo, temveč napravljajo čebelarju le polno sitnosti in skrbi. Če ravna čebelar s svojimi čebelami tako, da jih kmalu nejevoljen in če čebelarjnje opusti.

Vse drugo se pokaže, ako ravna čebelar s čebelami tako, kakor ravna z domačini živalimi, t. j., ako varuje čebele pred različnimi sovražniki, pred neugodnimi vremenskimi vplivi in poskrbi za to, da ne trpe njegove čebele pomanjkanja. Seveda je krmljenje čebel veliko lažje, nego krmljenje drugih domačih živali, kajti čebele ne žro tako kakor druge živali, ampak porabijo le toliko medu, kolikor ga jim je v resnici potreba, ves drug med puste nedotaknjen in zadelan. Najprimernejši čas za krmljenje čebel v slabih letinah pa je začetek jeseni, kajti, če se krme čebele takrat znosijo krmo v satovje in jo s poklopci skrbno zadelajo, da se jim ne pokvari. Ako niso dobile čebele pred zimo dovolj krme, poskrbeti je treba za to kasneje. Najprimernejši čas za to krmljenje je koncem zime t. j. takrat, ko postane nekoliko gorkeje. V zimskem času potrebujejo čebele le 1 do 2 kg medu. V slučaju da bi ta množina ne zadoščala, potem se morajo krmiti čebele tudi po zimi, kajti čebela potrebuje sleherni dan neko gotovo množino strdi. Pripomnim, da čebele po zimi ne pijejo medu vsak dan, ampak da se le v nekaterih dneh dobro napijejo in to jim zadošča potem za kakih 8 dni. Če pa čebele niti toliko medu nimajo, da bi se od časa do časa do dobrega napije, potem pogine seveda nekega dne vsa čebelna družina na veliko žalost in škodo zanikernega čebelorejca. I. V.

P O R O Č I L O.

o delovanju c. kr. kmetijsko-kem. poskuševališča v Gorici v dobi od 1907 do 1910.

Vrenje mošta s čistimi kvasi se je vršilo veliko nagleje in ni puščalo sledu nerazkrojenega sladkorja. Dotična vina so bila čistejšega okusa, prijetniša in so se popolnoma izčistila, torej so dozorela veliko brže od onih, ki so vreli sama ob sebi. Izmed dveh kvasnih pasem se je Steinburška bolje obnesla od Gremboldskirhenske. Tudi kemična analiza je dokazala, da so vina narejena s pomočjo čistega kvasu boljša od onih, ki so vreli sama ob sebi. S tem pa še nismo izrekli zadnje besede o tej zadevi, ampak prihranjeno je poskušnjam, da se reši ta važen problem z ozirom na naše posebne razmere. Vsekakor smemo trditi, da so nam prve poskušnje ojačile pogum. Mnogi posestniki, ki so imeli priložnost, slediti našim preiskavam in primerjevaje pokušati vina, narejena po omenjenih dveh načinih, so se prepričali, da utegne uporaba čistega kvasu mnogo koristiti našej deželi.

3. Poizvedbe in preiskave o posameznih vinskih tipih na Primorskem.

Kraški teran.

Primorje prideluje nekatera tipična vina, katerih še ne poznajo drugod, niti jih po vrednosti ne ocenjajo. Zato se je poskuševališče lotilo prav korenito preiskavati ta vina, zlasti pa ona, ki so vredna, da se razširijo in pridejo do prave veljave.

Med taka vina je všteti v prvi vrsti kraški teran. S preiskavo tega vina se je bavil nadzornik Maks Ripper in je leta 1910 dovršil svojo nalogo. Dotično jedernato monografijo je objavil časnik »Zeitschrift für das landwirtschaftliche Versuchswesen in Oestereich« l. 1910 v 12. zvezku in preskrbelo se je, da se objavi tudi v slovenskem in italijanskem jeziku.

Uspeli teh preiskav ponujajo kolikor od enotehniške, toliko od kemijske strani razne zanimive novosti, ki so posnete v naslednjih točkah:

1.) Trtna vrsta, ki nam daje tako imenovani teran, je domači refošk, ki se od nepamtenih časov v obširni meri obdeluje v Istri, v Furlaniji in na Krasu. Znani sta dve vrsti refoška, ki se med seboj razlikujeta v tem, da ima eden zelene, drugi rdeče jagodne peclje. Druga vrsta je bolj čislana, pa rodi manj od prve.

2.) Vino teran ni vse enako; po različnosti zemlje, na kateri raste trta in po različnosti ozračja in načina pripravljanja je tudi vino različno.

Kraški teran je priljubljen na tržaškem in goriškem trgu in se draže plačuje od vseh drugih vin, kolikor jih pridelujemo iz domačih trt na Primorskem. Zemlja, na kateri uspeva teran, je izključno rdeča zemlja, ilovično kremenasta, polna železnega okisa, a revna glde vsebine vapna in zlasti fosforne kisline in pepelika, tako da je treba zemljišča, na katerih rase teran, redno gnojiti, posebno z gnojili, ki vsebujejo omenjene redilne snovi, če se hoče, da ohranijo vinogradi polno rodovitnost.

3.) Kraški posestniki delajo teran po starodavnem načinu, kakor so ga delali njihovi očetje in pradedje. Neka posebnost tiči v tem, da razmehčajo grozdje tako, da dobi vino močno rudečo barvo, ki jo konsumenti zelo cenijo, na drugi strani pa, da nastanejo v moštu tiste posebno vgodne razmere, ki povzročijo, da se jabolčna kislina v njem pretvori v mlečno kislino.

4.) Zadnje omenjena kislina, združena z ogljenčevo, na kateri je teran bogat, podeluje mu oni prijetno kislat in ščegeltljiv in ob enem mil okus, radi katerega se je tako prikupil tržaškim pivcem. Najbrže je radi te kisline teran tudi tako zdrav in dobrodejen človeškemu organizmu, ker pospešuje prebavo. Kraški teran ima tudi to prednost, da ga je lahko ohraniti in da dozori za konsum šele poleti. Njegova cena je viša in včasih celo dvakrat viša od one vseh drugih črnih vin, ki se kot navadna vina pridelujejo na Primorskem. Opažamo izrecno, da smo poskušali napravljati teran po novodobnih načinih pravilno, kakor se delajo druga vina, toda ni bilo pravega uspeha. Pridelana vina so daleč zaostajala za pristnim teranom, ker niso imela tistih posebnih svojstev, po katerih se odlikuje teran od drugih vin.

To dejstvo je zaslužilo tem več pozornosti, od kar je obveljal novi zakon v vinski kupčiji.

Najvažnejše prašanje nam je vedno bilo to, je-li dejansko dobiti takih naravno pristnih vin. O vinih, ki so jih pošiljali na poskuševališče radi vinske statistike, se je lahko reklo, da se na gola zagotovila pošiljateljev in na njihovo poštenje ni mogla zjamčiti pristnost doposlanih uzorcev in da se na zavodu niso vina tako delala, kakor se navadno delajo in da je lahko vsled tega preiskava dognala abnormalne rezultate. Da se zaprečijo vsi taki ugovori in izključi vsak dvom, oziroma da se dobijo popolnoma zanesljivi uzorci vin, lotili smo se leta 1908. naslednjega postopanja, kakoršnega še niso, kolikor nam je znano, poskusili še nikjer drugod.

P O R O Č I L A.

Sladkanje grozdnega mošta. Kakor znano, dovoljuje naš vinski zakon od 12. aprila 1907. glasom § 5., da se sme dodati moštu oziroma vinu o slabih vinskih letinah in v gotovih slučajih trsni sladkor. V tem zakonu pa ni povedano, koliko sladkorja se sme dodati na vsak hektoliter mošta oziroma vina.

C. k. poljedelsko ministerstvo je zahtevalo od zvedencev, ki so prideljeni c. k. kmet. - kemič. poskuševališču na Dunaju, naj se izjavijo, koliko sladkorja naj bi se smelo dodati na vsak **hl mošta**. Ti zvedenci so se izjavili, da naj se dovoli dodati na vsak hl mošta oziroma vina kvečem po 5 kg trsnega sladkorja. Obenem pa so predlagali, naj se dovoli dodati takim moštom, ki nimajo več nego 10% sladkorja, kvečem po 6 kg trsnega sladkorja na vsak hl. — G.

Naprava pijače za domačo uporabo. Glasom § 9. našega vinskega zakona sme napraviti vsak vinogradnik — seveda le pod gotovimi pogoji — iz produktov, ki ostanejo, ko se je napravilo vino iz grozdja, takozvano pijačo (tropinšnico, drugo vino, petjot, vinček, žonto, škavec itd.) za lastno uporabo, — za lastno družino, za svoje služabnike in svoje stalne ali najete delavce.

Tudi glede tega, koliko pijače sme napraviti vsak posamezni vinogradnik, se je določilo pred kratkem natančno. V

tem zakonu je bilo prej rečeno samo to le: »Vsak vinogradnik sme napraviti te pijače, kolikor jo potrebuje v zgoraj navedeno svrhu i. t. d.,« ne pa koliko za vsako glavo ali koliko jo sme popiti vsaka zgoraj navedena oseba na dan.

Zgoraj omenjeni zvedenci so se izrekli na zahtevo c. k. poljed. ministerstva, da naj se dovoli napraviti vinogradnikom le toliko pijače, da jo dobi vsaka zgoraj imenovanih oseb kvečem po 2 litra na dan. To naj si zapomni dobro vsak, kdor napravlja pijačo za domačo uporabo! — G.

Viničarski tečaj priredi kmetijska šola na Grmu za mladeniče iz vinorodnih krajev, ki se hočejo praktično izvežbati v vseh potrebnih vinogradniških in trtničnih delih. Tečaj bo trajal od 15. februarja do 31. oktobra 1912.

Sprejme se 6 učencev v starosti od 16 let naprej. Viničarski učenci dobijo brezplačno hrano in stanovanje, v denarju pa po 10 K na mesec. Prošnje, katerim je priložiti izpustnico ljudske šole in krstni list ali domovnico, je vložiti pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija na Kranjskem) do 10. januarja 1912.

Gospodarska Smotra. Dne 1. t. m. je izšla 5 števil tega časopisa, ki ga izdaja »Izdavaški odbor Gospodarske Smotre«, z naslednjo vsebino: Dr. August Langhoffer: Štetni kukci u gospodarstvu Hrvatske; Stjepan Jurčić: Husmansko pitanje u Danskoj; Josip Predavec: Po Danskoj (Nastavak); Listak: Stjepan Jurčić: Izvoz stoke iz Hrvatske i Slavonije god 1910. Pregled o zaklanoj marvi za javni potrošak. Književnost: Dr. Lj. Pronaska: Anton rubišić c. kr. nadmjernik: Agrarne operacije kao sredstvo za podignuče ekonomičkih okolnosti u Dalmaciji; Dr. Lj. Prohaska; Dr. Sava Ulmanky: »Studie über die Abstammung des Šiška-Schweines.

Na novo priglašeni udje „Goriškemu kmet. društvu“.

1. Batistič Miha — Rupa 37 — Miren	6. Benko Anton — Polje 23 — Rihemberg
2. Bratina Franc — Ajdovščina	7. Placar Ivan — Lokev
3. Koderka Ivan — Maribor	8. Placar Fr. — Prelože pri Lokvi
4. Velušček Anton — Zapotok 13 Kanal	9. Bezeg Ivan — Povir 67 — Sežana
5. Frančiškanski samostan — Sv. Gora pri Gorici	10. Vendelin Širca — Sežana
	11. Vogrič Andrej — Kojško 220